

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 194/2024-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Tomášom Čerepánom, Štúrova 27, Košice, proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 4Tpo/64/2023 z 29. decembra 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 4Tpo/64/2023 z 29. decembra 2023 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 4Tpo/64/2023 z 29. decembra 2023 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Košiciach na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Košiciach **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **713,96 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 29. februára 2024 domáha vyslovenia porušenia základného práva a na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4Tpo/64/2023 z 29. decembra 2023. Sťažovateľ navrhuje napadnuté

uznesenie zrušiť a bezodkladne ho prepustiť z väzby na slobodu, alternatívne prikázať takýto postup krajskému súdu, „*respektíve nahradiť väzbu sťažovateľa dohľadom probačného a mediačného úradníka a prepustiť ho z väzby na slobodu*“. Zároveň požaduje priznať mu náhradu trov jeho právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 194/2024-11 z 3. apríla 2024 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť v časti namietaného porušenia základných práv podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a práv podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ bol uznesením Mestského súdu Košice (ďalej len „mestský súd“) sp. zn. 46Tp/2/2023 z 23. júla 2023 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 4Tpo/46/2023 z 18. augusta 2023 vzatý do väzby z dôvodu uvedeného v § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

4. Podaním z 13. októbra 2023 adresovaným Okresnej prokuratúre Košice I (ďalej len „okresná prokuratúra“) sťažovateľ požiadal o prepustenie z väzby na slobodu. Okresná prokuratúra jeho žiadosti nevyhovela, preto ju 23. októbra 2023 predložila mestskému súdu na rozhodnutie.

5. Mestský súd žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu uznesením sp. zn. 46Tp/2/2023 z 31. októbra 2023 zamietol a zároveň jeho väzbu nenahradil dohľadom probačného a mediačného úradníka.

6. Sťažovateľovu sťažnosť proti prvostupňovému rozhodnutiu krajský súd uznesením sp. zn. 4Tpo/64/2023 z 29. decembra 2023 zamietol.

7. Obžaloba na sťažovateľa bola podaná 28. decembra 2023, mestský súd vo veci koná pod sp. zn. 7T/70/2023, vo veci je nariadené hlavné pojednávanie na 17. júl 2024.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti predovšetkým poukázal na časové súvislosti konania a rozhodovania o jeho osobnej slobode, keď žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu bola podaná 13. októbra 2023, okresná prokuratúra ju predložila mestskému súdu na rozhodnutie 23. októbra 2023 a mestský súd o nej rozhodol 31. októbra 2023. Sťažnosť sťažovateľa proti prvostupňovému rozhodnutiu bola predložená krajskému súdu na rozhodnutie až 22. decembra 2023, teda po 52 dňoch od rozhodnutia. Krajský súd o riadnom opravnom prostriedku rozhodol 29. decembra 2023. K doručeniu druhostupňového rozhodnutia sťažovateľovi došlo 22. januára 2024, tzn. celkovo po 100 dňoch.

9. Prezentujúc už uvedené časové aspekty, sťažovateľ je toho názoru, že priedahmi pri rozhodovaní o jeho žiadosti o prepustenie z väzby, na ktoré všeobecné súdy adekvátnym spôsobom, a teda vyvodením príslušných zákonných konzekvencií nereflektovali, došlo k porušeniu ním označených základných práv podľa ústavy a práv podľa dohovoru.

10. Odkazujúc na judikatúru ústavného súdu, Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), sťažovateľ tvrdí, že nečinnosť mestského súdu v prípade predloženia jeho sťažnosti nadriadenému súdu mal v intenciách dosiaľ uvedenej judikatúry reparať práve krajský súd, keďže až jeho napadnutým uznesením bolo namietané rozhodovanie o väzbe po 100 dňoch od jeho začatia právoplatne zavŕšené.

11. Pri takých závažných a nepochybne ľahko identifikovaných priet'ahoch v rámci väzobného rozhodovania mal krajský súd sťažnosti proti uzneseniu mestského súdu vyhovieť a sťažovateľa prepustiť z väzby na slobodu, čím by poskytol primeranú ochranu a nápravu už v tej dobe porušeným základným právam a slobodám, resp. ľudským právam a základným slobodám.

12. Podľa sťažovateľa ak by aj krajský súd pred vydaním napadnutého uznesenia z dôvodu preukázaných priet'ahov v rámci rozhodovania o väzbe nevzhladol potrebu jeho okamžitého prepustenia z väzby na slobodu, bol, aplikujúc judikatúru najvyššieho súdu, povinný väzbu sťažovateľa nahradiť dohľadom probačného a mediačného úradníka, a to aj za prípadného uloženia primeraných povinností a obmedzení vrátane zabezpečenia ich kontroly za pomoci technických prostriedkov. Keďže tak krajský súd nepostupoval, porušil základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu a právo na slobodu a bezpečnosť.

III.

Vyjadrenie krajského súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

13. Krajský súd sa s tvrdeniami sťažovateľa nestotožnil, považoval ich za neopodstatnené a nedôvodné. Všetkými sťažnostnými námietkami sa v druhostupňovom konaní zaoberal a tieto podrobne rozviedol vo svojom rozhodnutí.

14. S výhradou, že v konaní pred mestským súdom došlo k priet'ahom v rozhodovaní o sťažovateľovej väzbe a následne k oneskorenému predloženiu sťažnosti spolu so spisovým materiálom a svojím stanoviskom k trestnej veci krajskému súdu tak, ako to vyžaduje Trestný poriadok, sa však stotožnil.

15. Náprava tohto porušenia bola krajským súdom dosiahnutá tak, že po predložení sťažnosti sťažovateľa o nej bolo rozhodnuté v lehote 7 dní a samotné meritórne rozhodnutie bolo vypracované a expedované do 10 kalendárnych dní. Konanie na krajskom súde tak nepresiahlo lehotu 17 kalendárnych dní. Doručenie napádaného uznesenia bolo mimo procesného postupu krajského súdu.

16. Za potrebné krajský súd považoval zdôrazniť, že nie každé konštatovanie priet'ahov v konaní pred súdom automaticky zakladá nárok obvineného (sťažovateľa) na prepustenie z väzby na slobodu spolu s ponúknutými zárukami na nahradenie „pokračovacej“ väzby. V tejto súvislosti poukázal na osobu sťažovateľa a na závažné okolnosti prípadu. Sťažovateľ dosiaľ nebol súdne trestaný, ale v krátkom čase sa dopustil štyroch priestupkov proti občianskemu spolunažívaniu pod vplyvom alkoholu vo vzťahu k svojej priateľke, ktorej vulgárne nadával a súčasne ju viackrát fyzicky napadol. Jeho agresívne a vulgárne správanie voči blízkej osobe malo vyvrcholiť 19. júla 2023, keď sa mal dopustiť zločinov znásilnenia podľa § 199 ods. 1 Trestného zákona, sexuálneho násillia podľa § 200 ods. 1 Trestného zákona spolu s obmedzovaním osobnej slobody podľa § 183

ods. 1 Trestného zákona. Protiprávne konanie malo trvať od 02.00 h do 09.00 h. Poškodená skoro sedem hodín mala byť opakovane vystavená rôznym sexuálnym praktikám zo strany sťažovateľa a opakovanému pohlavnému styku, pričom došlo k deflorácii jej hymenu. Následne ju mal donútiť aj k orálnemu styku, po ktorom odišiel, v pivnici ju zamkol, kde bola až do chvíle, keď ju na základe jej kriku vyslobodili susedia bytového domu.

17. Poškodenej podľa záverov znalcov bola spôsobená ťažká trauma a pocit zúfalstva a beznádeje, čo ju malo viesť k rezignácii a k napísaniu listu na rozlúčku. Na základe znaleckého dokazovania bola u nej diagnostikovaná posttraumatická stresová porucha. Osoba sťažovateľa podľa názoru znalcov má v sebe výrazne zastúpenú agresívnu zložku, ktorá má tendenciu sa stave opilosti znásobovať a odbrzdiť, čoho následkom môžu byť oslabené regulačné mechanizmy a iracionálne úkony, pričom reaguje situačne. Tieto okolnosti prípadu a osoby sťažovateľa sú tie závery, ktoré boli určujúce pri rozhodovaní krajského súdu v napadnutom uznesení a na základe ktorých zamietol sťažnosť obvineného (sťažovateľa).

18. Krajský súd zastáva názor, že zásada primeranosti väzobného stíhania vo vzťahu k závažnosti násilnosti trestnej činnosti, za ktorú bola na sťažovateľa podaná obžaloba, aj pri konštatácii vzniknutých prietáhov zo strany mestského súdu porušená nebola.

19. Za daných okolností sťažovateľom namietané porušenie základných práv krajský súd považoval za nedôvodné, preto navrhol ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

III.2. Replika sťažovateľa:

20. Sťažovateľ vo svojej replike zotrval na obsahu ústavnej sťažnosti v celom rozsahu, túto má za plne dôvodnú, keďže pri tak závažných a nepochybne ľahko identifikovaných prietáhoch v rámci väzobného rozhodovania, aké nastali v jeho prípade, mal krajský súd sťažnosti proti uzneseniu mestského súdu vyhovieť a sťažovateľa prepustiť z väzby, čím by poskytol primeranú ochranu a nápravu už v tej dobe porušeným základným právam a slobodám, resp. ľudským právam a základným slobodám.

21. Nečinnosť mestského súdu mal v intenciách dosiaľ uvedenej judikatúry reparovať práve krajský súd, ktorý tak neučinil.

22. Tvrdenie, že náprava prietáhov spôsobených mestským súdom mala byť dosiahnutá tak, že o sťažnosti sťažovateľa bolo krajským súdom rozhodnuté v lehote 7 dní a samotné meritórne rozhodnutie bolo vypracované a expedované do 10 kalendárnych dní podľa sťažovateľa neobstoja, sú nedôvodné, nesprávne a vymykajúce sa ustálenej judikatúre.

23. Sťažovateľ preto zotrval na dôvodnosti podanej ústavnej sťažnosti a žiada, aby jej bolo v celom rozsahu vyhovené.

IV.

K ústnemu pojednávaniu

24. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, keďže na základe obsahu podaní dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

25. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením základného práva na osobnú slobodu a práva na slobodu a bezpečnosť spočíva v tom, že krajský súd sa v rámci druhostupňového konania nevysporiadal spôsobom súladným s judikatúrou všeobecných súdov s namietanými priet'ahmi v konaní o jeho osobnej slobode spôsobenými mestským súdom.

26. Každé pozbavenie slobody musí byť „zákonné“, t. j. musí byť vykonané „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“, a okrem toho každé opatrenie, ktorým je jednotlivец pozbavený slobody, musí byť zlučiteľné s účelom čl. 17 ústavy, ktorým je ochrana jednotlivca proti svojvôli (I. ÚS 165/02, II. ÚS 55/98, I. ÚS 177/03, III. ÚS 7/00, I. ÚS 115/07, I. ÚS 187/07, IV. ÚS 36/2020, IV. ÚS 462/2020, IV. ÚS 176/2021, IV. ÚS 237/2021). Otázka, či je väzba zákonná, má byť vyriešená nielen s poukazom na vnútroštátny zákon, ale aj na znenie dohovoru (III. ÚS 79/02, III. ÚS 77/05, IV. ÚS 36/2020, IV. ÚS 462/2020, IV. ÚS 176/2021, IV. ÚS 237/2021), s ktorým musí byť v súlade, vrátane všeobecných princípov obsiahnutých v ňom výslovne alebo implikovane (Winterwerp proti Holandsku z 24. 10. 1979, séria A, č. 33, s. 19 – 20, bod 45 a Baranowski proti Poľsku z 28. 3. 2000, č. 28358/95, bod 51). Každé pozbavenie osobnej slobody zároveň musí byť v súlade s účelom čl. 5 dohovoru, ktorým je ochrana jednotlivca pred svojvôľou [Bozano proti Francúzsku z 18. 12. 1986, bod 54; Benham proti Veľkej Británii z 24. 9. 1992, Herczegfalvy proti Rakúsku z 11. 5. 2004, Morsink proti Holandsku (Veľká komora) z 10. 6. 1996, bod 40; z novej judikatúry Stanev proti Bulharsku (Veľká komora) zo 17. 1. 2012, bod 143; L. M. proti Slovinsku z 12. 6. 2014, bod 121].

27. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že v ustanoveniach čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy týkajúcich sa práva na osobnú slobodu (čl. 17 ods. 1 ústavy) je obsiahnuté aj právo obvineného podať návrh na konanie, v ktorom by súd neodkladne alebo urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho väzby a nariadil prepustenie obvineného, ak je väzba nezákonná, ako aj jeho právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú (resp. primeranú dobu) alebo byť prepustený počas konania (III. ÚS 7/00, III. ÚS 255/03, III. ÚS 199/05, II. ÚS 185/2016). Obsahom základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy je aj oprávnenie trestne stíhanej osoby, aby súd rozhodujúci o jej väzbe skúmal významné skutočnosti za väzbu a proti nej vrátane možnosti nahradiť ju zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou, pričom ak sa rozhodne trestne stíhanú osobu do väzby vziať alebo ju v nej ďalej držať, aby boli takéto rozhodnutia založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe (III. ÚS 38/01, IV. ÚS 207/07, III. ÚS 115/08). V označených ustanoveniach ústavy sú obsiahnuté obdobné práva ako tie, ktoré vyplývajú z čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru (III. ÚS 227/03, III. ÚS 34/07, IV. ÚS 181/07, IV. ÚS 333/08, III. ÚS 54/2017, IV. ÚS 263/2018).

28. Článok 5 ods. 4 dohovoru tým, že osobám pozbaveným slobody zaručuje právo iniciovať konanie, v ktorom môžu spochybniť zákonnosť tohto pozbavenia slobody, priznáva im právo aj na to, aby po začatí takéhoto konania bolo súdom urýchlene rozhodnuté o zákonnosti pozbavenia slobody a nariadené jeho ukončenie, ak sa ukáže ako nezákonné (pozri rozsudok vo veci Rehbock proti Slovinsku z 28. 11. 2000, sťažnosť č. 29462/95, bod 84).

29. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu (I. ÚS 100/04, III. ÚS 135/04, II. ÚS 151/09, IV. ÚS 36/2020, IV. ÚS 462/2020, IV. ÚS 176/2021, IV. ÚS 237/2021) vyplýva, že v čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, ktorý je aplikovateľný na konanie o väzbe, sú implicitne obsiahnuté hmotné a tiež procesné atribúty základného práva na osobnú slobodu vrátane práva na jej súdnu ochranu v prípadoch pozbavenia osobnej slobody väzbou [t. j. súdne konanie v súvislosti s rozhodovaním o zákonnosti väzby musí poskytovať určité garancie procesnej povahy, ktoré sú vyjadrené v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (II. ÚS 108/08, IV. ÚS186/09, II. ÚS 266/2013, II. ÚS 795/2016, III. ÚS 142/2020)]. V nadväznosti na uvedené treba poukázať aj judikatúru EŠLP a s ňou kompatibilnú judikatúru ústavného súdu, podľa ktorej súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, kde všeobecný súd nie je povinný dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia (obdobne napr. IV. ÚS 115/03 a III. ÚS 509/2015).

30. Je tiež potrebné pripomenúť, že ochrana základných práv a slobôd je v zmysle ústavy rozdelená medzi všeobecné súdy a ústavný súd, kde je systém tejto ochrany založený na princípe subsidiarity, podľa ktorého sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov a tiež za dodržiavanie základných práv a slobôd všeobecné súdy (obdobne napr. III. ÚS 509/2015).

31. Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane základných práv a slobôd, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci a ústavný súd preto na základe uvedených hľadísk posudzoval aj sťažovateľom namietané uznesenie krajského súdu.

32. V rámci konania krajského súdu o riadnom opravnom prostriedku proti prvostupňovému rozhodnutiu sťažovateľ zaslal sťažnostnému súdu podanie, ktorým namietal porušenie zákona – prietľahy v konaní o väzbe, keď ani po 76 dňoch od podania jeho žiadosti o prepustenie z väzby nebolo o tejto žiadosti vrátane sťažnosti proti uzneseniu mestského súdu riadne rozhodnuté, pričom druhostupňovému súdu bol spis spolu so sťažnosťou predložený až 22. decembra 2023, teda na 70. deň od podania jeho žiadosti o prepustenie z väzby. Z uvedeného bol toho názoru, že postupom súdu došlo k významným prietľahom v konaní o väzbe a k porušeniu čl. 5 ods. 4 dohovoru, čl. 17 ústavy a § 2 ods. 6 Trestného poriadku.

33. Krajský súd na predmetné podanie sťažovateľa reagoval v odôvodnení napadnutého rozhodnutia opísaním chronológie úkonov dotknutého väzobného konania. Uviedol, že mestskému súdu bola prokurátorom predložená žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu 25. októbra 2023 a v ten istý deň sudca pre prípravné konanie určil termín výsluchu na 31. október 2023, na ktorom bolo o žiadosti sťažovateľa rozhodnuté. Krajský súd, ktorému bola 22. decembra 2023 trestná vec predložená na rozhodnutie o sťažnosti sťažovateľa proti prvostupňovému rozhodnutiu, o nej rozhodol 29. decembra 2021, teda na 3. pracovný deň. Z uvedeného podľa krajského súdu vyplývalo, že súdy o žiadosti sťažovateľa, ako aj o jeho riadnom opravnom prostriedku rozhodovali v lehote, bez prietľahov. K prietľahom v konaní o väzbe, ako krajský súd poznamenal, došlo zrejme v rámci organizačných zmien (realizácia súdnej mapy, sťahovanie a odchod sudcu pre prípravné konanie do dôchodku).

34. Ústavný súd v prvom rade poznamenáva, že sťažovateľ svoju ústavnú sťažnosť uchoпил značne neobvyklým spôsobom, keď nežiada vysloviť porušenie základného práva na osobnú slobodu a práva na slobodu a bezpečnosť priamo v súvislosti s nedodržaním požiadavky neodkladnosti a urýchlenosti rozhodovania o väzbe, ku ktorému potenciálne mohlo dôjsť postupmi všeobecných súdov konajúcich o jeho osobnej slobode, ale namieta, že krajský súd mu neposkytol adekvátnu ochranu, pokiaľ išlo o vzniknuté prietahy v danom väzobnom konaní. Takémuto vyhodnoteniu podstaty ústavnej sťažnosti zodpovedá predovšetkým sťažovateľom formulovaný návrh požadovaného rozhodnutia (petit) ústavného súdu, keď sa domáha vyslovenia porušenia ním označených práv iba napadnutým uznesením krajského súdu (teda nie jeho postupom, ako je to zvyčajne, ale ani postupom mestského súdu). Ústavný súd súc viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania (§ 45 zákona o ústavnom súde) preto pristúpil k posúdeniu námietok sťažovateľa práve z hľadiska ním uplatnenej argumentácie.

35. Aj v takom prípade však bolo nevyhnutným vychádzať z ustálenej judikatúry ústavného súdu týkajúcej sa zákonnosti a ústavnosti rozhodovania o väzbe v súvislosti s už spomenutou požiadavkou neodkladnosti a urýchlenosti rozhodnutia o osobnej slobode dotknutej osoby, a to z dôvodu uistenia, že postup mestského súdu skutočne signalizoval možnosť neprípustného zásahu do základného práva sťažovateľa na osobnú slobodu (resp. práva na slobodu a bezpečnosť), ochrany ktorého sa v druhostupňovom konaní domáhal.

36. Ústavný súd stabilne judikuje, že jednotlivé lehoty z hľadiska požiadavky neodkladnosti alebo urýchlenosti rozhodovania o žiadosti o prepustenie z väzby v zmysle § 17 ods. 2 a 5 ústavy, ale aj z hľadiska čl. 5 ods. 4 dohovoru sa posudzujú podľa všetkých okolností prípadu, spravidla lehoty rátané na mesiace sú príliš dlhé a nevyhovujú požiadavke rýchlosti (III. ÚS 7/00, I. ÚS 18/03). Tejto požiadavke preto spravidla nemôže zodpovedať lehota konania presahujúca na jednom stupni súdu dobu jedného mesiaca a ani nečinnosť trvajúca týždne (III. ÚS 255/03, II. ÚS 353/06).

37. Premietnuc uvedenú judikatúru na daný prípad, je zrejmé, že postup mestského súdu v súvislosti s úkonmi po rozhodnutí o žiadosti sťažovateľa zreteľne vykazoval nesúlad s ústavne akceptovateľnými lehotami.

38. Ako z ústavnej sťažnosti a napadnutého rozhodnutia krajského súdu vyplýva, mestský súd síce o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu rozhodol v relatívne krátkom čase (stalo sa tak 31. októbra 2023 po tom, ako mu bol spis so žiadosťou predložený okresnou prokuratúrou 25. októbra 2023), avšak k predloženiu veci prvostupňovým súdom nadriadenému súdu došlo až 22. decembra 2023, t. j. po uplynutí viac ako päťdesiat dní. Uvedená lehota tak evidentne prekračuje ústavou (a judikatúrou ústavného súdu a ESLP) akceptovateľnú lehotu jedného mesiaca rozhodovania na jednom stupni.

39. Ústavný súd nad rámec považuje na tomto mieste za potrebné uviesť, že vzhľadom na sťažovateľom definované limity ústavnoprávneho prieskumu nebolo nevyhnutným odstraňovať istú diskrepanciu v tvrdeniach sťažovateľa a krajského súdu spočívajúcu v dátume predloženia veci mestským súdom nadriadenému súdu (sťažovateľ udáva dátum 23. október 2023 – ide však o dátum pripisu okresnej prokuratúry, ktorým predkladala žiadosť sťažovateľa mestskému súdu; krajský súd v napadnutom rozhodnutí uvádza, že sa tak stalo 25. októbra 2023). Táto odchýlka nie je pre rozhodnutie ústavného súdu podstatnou. Dôležitým z hľadiska požadovanej ústavnoprávnej ochrany

základných práv sťažovateľa je skutočnosť, že doba konania na prvom stupni rozhodne referovala prípadný neprípustný zásah do sťažovateľových práv.

40. Krajský súd v napadnutom rozhodnutí zaujal stanovisko, že tak on, ako aj mestský súd o návrhoch (žiadosti a sťažnosti) sťažovateľa rozhodli urýchlene, keď mestský súd tak urobil na šiesty deň od doručenia žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu tomuto súdu a krajský súd o riadnom opravnom prostriedku rozhodol na tretí pracovný (siedmy kalendárny) deň od jeho doručenia.

41. Konštatácia krajského súdu tak jednoznačne indikuje, že pri posúdení zachovania ústavou a dohovorom zaručeného práva na urýchlené a bezodkladné rozhodnutie o osobnej slobode mestským súdom nadriadený súd nezohľadňoval dobu trvania iných, s rozhodovacím procesom bezprostredne súvisiacich úkonov, ako bolo doručovanie rozhodnutia o väzbe a predkladanie riadneho opravného prostriedku nadriadenému súdu na rozhodnutie o ňom.

42. Ústavný súd však s takýmto prístupom krajského súdu nemôže súhlasiť, a to znovu poukazom na svoju judikatúru, podľa ktorej v súvislosti s urýchlenosťou rozhodovania o väzbe začína lehota plynúť podaním návrhu alebo žiadosti a končí vydaním konečného rozhodnutia súdu, prípadne dorúčením tohto rozhodnutia, ak sa rozhodlo v neprítomnosti obvineného (z novšej judikatúry I. ÚS 571/2023, II. ÚS 449/2022, III. ÚS 50/2023, IV. ÚS 487/2023). Napr. v náleze č. k. III. ÚS 211/2022-26 z 2. júna 2022 (bod 20 odôvodnenia) kritizoval (s následkom vyslovenia porušenia práv podľa čl. 17 ods. 1,2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 4 dohovoru) postup sťažnostného súdu, ktorý po rozhodnutí o riadnom opravnom prostriedku vrátil spis súdu prvého stupňa až po uplynutí lehoty trvajúcej viac ako dva týždne. Obdobné to bolo aj v náleze č. k. IV. ÚS 234/2023-31 z 20. júna 2023 (pozri bod 13 odôvodnenia). Rovnako v prípade Gál proti Slovenskej republike (rozsudok z 30. 11. 2010 týkajúci sa sťažnosti č. 45426/06) ESLP konštatoval porušenie čl. 5 ods. 4 dohovoru aj v súvislosti s výčitkou adresovanou vtedy konajúcemu krajskému súdu, že trvalo 28 dní, kým bolo dotknutému sťažovateľovi doručené rozhodnutie. Primerane je potrebné uvedené závery vzťahovať aj na aktuálnu situáciu, keď sa „prietťahov“ v súvislosti s úkonmi po prvostupňovom rozhodnutí (pri predkladaní veci sťažnostnému súdu) mal dopustiť mestský súd.

43. Ústavný súd dáva v nadväznosti na argumentáciu krajského súdu do pozornosti záväzky vyplývajúce pre Slovenskú republiku z dohovoru. Európsky súd pre ľudské práva konštantne judikuje, že zmluvné štáty si majú právny poriadok organizovať tak, aby súdy mohli naplniť rôzne požiadavky, ktoré z dohovoru vyplývajú. Je zodpovednosťou štátu a úlohou súdov zabezpečiť organizáciu práce tak, aby sa väzobné konanie viedlo čo najrýchlejšie (pozri rozsudok Veľkej komory vo veci úlohou súdov zabezpečiť organizáciu práce tak, aby sa väzobné konanie viedlo čo najrýchlejšie a ďalší proti Taliansku z 15. 12. 2016, sťažnosť č. 16483/12, bod 131). Preto je ich úlohou prijať potrebné administratívne opatrenia na zabezpečenie rýchleho vybavenia naliehavých vecí, obzvlášť v prípadoch týkajúcich sa osobnej slobody jednotlivca, a to aj počas dovolenkového obdobia či napriek nadmernej pracovnej zaťažnosti sudcov (pozri už citované rozsudky E. proti Nórsku a Bezicheri proti Taliansku, tiež II. ÚS 642/2017, kde ústavný súd neakceptoval „mimoriadnu rodinnú udalosť“ ako relevantnú okolnosť, ktorá by mohla ospravedlniť celkové predĺženie väzobného konania).

44. Judikatúra ústavného súdu (v súlade s judikatúrou EŠLP) tak explicitne stojí na strane tvrdení sťažovateľa, ktorý do doby trvania konania o jeho osobnej slobode zjavne ráta aj predkladanie veci sťažnostnému súdu súdom prvostupňovým.

45. Napokon ústavný súd zisťoval, či bolo v moci nadriadeného krajského súdu poskytnúť základným právam sťažovateľa ochranu, a reparovať tak ich prípadné porušenie. Okrem už notoricky známej judikatúry o subsidiarite právomoci ústavného súdu vo vzťahu k povinnosti všeobecných súdov primárne poskytovať ochranu základným právam fyzických a právnických osôb ústavný súd poukazuje aj na sťažovateľom prezentované rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Tost-š/12/2023 z 23. augusta 2023 a sp. zn. 1Tost-š/12/2022 zo 4. mája 2022, v ktorých najvyšší súd zreteľne ilustroval reálnu spôsobilosť všeobecných súdov v konaní o osobnej slobode adekvátne korigovať zistený neprípustný zásah do základného práva dotknutej osoby na jej osobnú slobodu, a teda poskytnúť účinnú ochranu tomuto právu aj v súvislosti s nerešpektovaním požiadavky na neodkladné a urýchlené rozhodnutie o osobnej slobode, keď najvyšší súd (v rozhodnutí sp. zn. 1Tost-š/12/2023 z 23. augusta 2023) rozhodovanie o väzbe v neprímerane dlhej lehote súdom prvého stupňa okrem iného považoval aj za výnimočné okolnosti prípadu (§ 80 ods. 2 Trestného poriadku), ktoré v trestnom konaní aj pre obzvlášť závažný zločin umožňujú nahradenie väzby prijatím záruky, sľubu alebo uložením probačného dohľadu. Najvyšší súd v tejto veci (sp. zn. 1Tost-š/12/2023) práve z dôvodu, že Špecializovaný trestný súd nerozhodol o osobnej slobode tam obvinenej osoby bez meškania (v zmysle požiadavky čl. 5 ods. 4 dohovoru, čl. 17 ústavy a § 2 ods. 6 Trestného poriadku), prepustil obvineného z väzby na slobodu, resp. nahradil ju prijatím písomného sľubu a dohľadom probačného a mediačného úradníka s uložením primeraných obmedzení a povinností a kontrolou technickými prostriedkami – zariadením na určenie polohy kontrolovanej osoby. V konaní sp. zn. 1Tost-š/12/2022 uznesením zo 4. mája 2022 potvrdil rozhodnutie prvostupňového súdu, ktorým bol tam obvinený prepustený z väzby na slobodu práve z dôvodu neurýchleného postupu príslušnej prokuratúry pri predkladaní spisu so žiadosťou o prepustenie z väzby na slobodu sudcovi pre prípravné konanie.

46. S prihliadnutím na existenciu uvedenej judikatúry všeobecných súdov ústavný súd nemal žiaden racionálny dôvod spochybnit' možnosť krajského súdu ako nadriadeného súdu poskytnúť ochranu základným právam sťažovateľa na osobnú slobodu.

47. Vychádzajúc zo všetkých dosiaľ uvedených skutočností, ústavný súd dospel k názoru, že bolo namieste (t. j. opodstatneným), aby sa krajský súd v sťažnostnom konaní ústavne konformným spôsobom zaoberal sťažovateľom uplatnenou argumentáciou spochybňujúcou bezprieťahový postup mestského súdu pri rozhodovaní o väzbe sťažovateľa a na túto reagoval (vysporiadal sa ňou) príhodným spôsobom.

48. Zistené podstatné skutkové okolnosti danej veci však svedčia o tom, že krajský súd tejto svojej povinnosti neučinil zadosť, pritom neboli zistené žiadne skutočnosti, ktoré by tomu bránili.

49. Postup krajského súdu premietnutý do odôvodnenia napadnutého rozhodnutia ústavný súd nepovažuje za ústavne súladný, pretože odôvodnenie krajského súdu konštatujúce zachovanie požiadavky urýchleného rozhodnutia o väzbe v predmetnej trestnej veci sťažovateľa v takej podobe a rozsahu, v akom bolo reálne učené, nemožno z hľadiska jeho ústavnej konformity akceptovať. Je nutné považovať ho (rozumej odôvodnenie napadnutého rozhodnutia) za nedostatočné, keď sa adekvátne nevenuje zjavne neprímeranej dobe predkladaní veci mestským súdom nadriadenému

súdu; vznik priesťahov na jednej strane popiera a vzápätí stroho uvádza, že k priesťahom došlo „zrejme“ v rámci organizačných zmien. Nedostatky spočívajúce v skutkovom a právnom nerozvinutí uvedenej argumentácie majú v konečnom dôsledku za následok vnútornú rozpornosť odôvodnenia napadnutého rozhodnutia hraničiacu s jeho arbitrárnosťou [v zmysle svojej judikatúry ústavný súd považuje za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06, I. ÚS 200/2012)], keď sa javí, že prijaté závery nezodpovedajú nesporným skutkovým okolnostiam. Sťažovateľovi teda nebola poskytnutá dostatočná a presvedčivá odpoveď na kľúčovú námietku porušenia jeho základných práv podľa čl. 17 ústavy a práv podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru a § 2 ods. 6 Trestného poriadku v prebiehajúcom konaní o jeho osobnej slobode, ktorá bola spôsobilou (v zmysle spomínanej judikatúry najvyššieho súdu) priviesť iné, pre sťažovateľa pozitívnejšie – prospešnejšie rozhodnutie.

50. Obrana krajského súdu prezentovaná v jeho vyjadrení k ústavnej sťažnosti rozhodne nie je spôsobilou akokoľvek spochybníť záver o nedostatočnosti relevantnej časti odôvodnenia ním vydaného napadnutého rozhodnutia.

51. Preto ústavnému súdu neostávalo iné, iba vysloviť, že uznesením krajského súdu sp. zn. 4Tpo/64/2023 z 29. decembra 2023 bolo porušené základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

52. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže vec vrátiť na ďalšie konanie.

53. Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie označeného základného práva sťažovateľa podľa ústavy a práva podľa dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu, bolo pre dovŕšenie ochrany porušených práv potrebné využiť aj právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, resp. podľa § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde, a preto zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

54. V ďalšom postupe je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Tiež je viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Úlohou krajského súdu bude po vrátení mu veci na ďalšie konanie rešpektovať názor vyplývajúci z odôvodnenia tohto nálezu a opätovne v danej veci rozhodnúť o osobnej slobode sťažovateľa na základe jeho opravného prostriedku proti prvostupňovému rozhodnutiu v súlade s ústavnoprávnymi požiadavkami kladenými na takéto rozhodnutie a postup jemu predchádzajúci, berúc pri tom do úvahy aj aktuálne procesné a skutkové reálie trestného konania vo väzobnom kontexte.

VI.

K požiadavke prepustenia z väzby na slobodu

55. Sťažovateľ v súvislosti s porušením svojich práv navrhuje, aby ho ústavný súd bezodkladne prepustil z väzby na slobodu alebo aby dal takýto príkaz krajskému súdu, resp. prikázal mu

„nahradit väzbu sťažovateľa dohľadom probačného a mediačného úradníka a prepustiť ho z väzby na slobodu“.

56. Pokiaľ ide o požiadavku sťažovateľa, aby ho z väzby na slobodu prepustil svojím rozhodnutím ústavný súd, je potrebné zdôrazniť, že ústava a ani zákon o ústavnom súde nepriznáva ústavnému súdu takéto oprávnenie. Rozhodnúť o vzatí do väzby a tiež o prepustení z väzby je plne v právomoci všeobecných súdov pri dodržaní ústavou a medzinárodnými zmluvami garantovaných ľudských práv a slobôd (I. ÚS 47/2013). Ústavný súd tak nemohol vyhovieť takto formulovanej požiadavke sťažovateľa.

57. K jeho návrhu, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu prepustiť ho z väzby na slobodu (alebo ju nahradit'), ústavný súd uvádza, že porušenie procesných garancií, ktoré musia byť pri rozhodovaní o väzbe dodržané, nemusí mať automaticky za následok prepustenie obvineného z väzby na slobodu, pretože samo osebe nemôže spochybnit' zákonnosť väzby samotnej vrátane jej právneho titulu (súdneho rozhodnutia, o ktoré sa trvanie väzby opiera). Ústavný súd teda rozlišuje medzi zákonnosťou a ústavnou konformnosťou väzby samotnej a zákonnosťou a ústavnou konformnosťou procesného postupu súdu pri rozhodovaní o osobnej slobode – väzbe dotknutej osoby (porovnaj napr. II. ÚS 318/2018 a tam uvedenú judikatúru). Ústavným súdom vyslovené porušenie základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 3 a 4 dohovoru spočívajúce v nedostatočnom odôvodnení rozhodnutia o väzbe tak samo osebe v posudzovanom prípade neznamená nedôvodnosť väzby sťažovateľa. Túto rozhodujúcu otázku bude musieť posúdiť až krajský súd po tom, ako sa s argumentáciou sťažovateľa bude opätovne zaoberať.

58. Zároveň je nevyhnuté uviesť, že v tomto konkrétnom prípade nebolo úlohou ústavného súdu (opäť s prihliadnutím na sťažovateľom udanú podstatu ústavnej sťažnosti) skúmať a vyhodnocovať z hľadiska zachovania základných práv sťažovateľa ústavnú ne/ospravedlniteľnosť zdĺhavého postupu mestského súdu, ako ani postup krajského súdu v zmysle urýchlenosti jeho konania (v tomto zmysle sťažovateľ ústavnú sťažnosť nekoncepoval), ale jeho úlohou bolo zistiť a posúdiť to, či krajský súd poskytol základnému právu sťažovateľa na osobnú slobodu adekvátnu ochranu v súvislosti s jeho námietkou o neprípustnom zásahu do tohto základného práva (teda či sa námietkou sťažovateľa riadne vysporiadal). Ústavný súd teda nemohol s konečnou platnosťou konštatovať, že mestský súd svojím postupom dotknuté základné práva sťažovateľa porušil, keďže to nebolo predmetom ústavnej sťažnosti. Zodpovedanie tejto otázky tak ostáva na krajskom súde po vrátení mu veci na ďalšie konanie a až jeho zistenia budú môcť byť podkladom na prípadné rozhodnutie o potrebe prepustenia sťažovateľa na slobodu z dôvodu konštatovania neprípustného zásahu do jeho základného práva.

59. Pre názornosť dôvodnosti ústavným súdom zvoleného postupu je možné odkázať na judikatúru ESĽP (akceptovanú ústavným súdom), z ktorej vyplýva, že len samotná skutočnosť, že konanie o osobnej slobode trvá dlhšiu dobu, nemusí automaticky znamenať vzhľadom na konkrétne okolnosti daného prípadu porušenie označeného základného práva (pozri napr. Letellier c. Francúzsko, rozhodnutie z 26. 6. 1991, Annuaire, č. 207 – konanie trvalo takmer jeden a pol roka; Navarra c. Francúzsko, rozhodnutie z 23. 11. 1993, Annuaire, č. 273-B – kasačné konanie trvalo sedem mesiacov, a pod.). Preto bude povinnosťou krajského súdu v ďalšom konaní v nevyhnutnom rozsahu skúmať a odôvodniť, či doba konania mestského súdu o väzbe sťažovateľa bola alebo

nebola ospravedliteľná a týmto zisteniam zodpovedajúcim spôsobom o osobnej slobode sťažovateľa rozhodnúť.

60. V aktuálne posudzovanej veci je podstatné tiež to, že zrušením ústavnou sťažnosťou napadnutého uznesenia krajského súdu nie je žiadnym spôsobom dotknutý právny titul väzby sťažovateľa, ktorým je uznesenie mestského súdu sp. zn. 46Tp/2/2023 z 31. októbra 2023 o zamietnutí žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu.

61. Zrušením napadnutého uznesenia krajského súdu sa konanie o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu mestského súdu z 31. októbra 2023 vracia do stavu po vydaní predmetného prvostupňového rozhodnutia.

62. Uvedené skutočnosti boli dôvodom, ktorý umožnil ústavnému súdu rozhodnúť o vrátení veci krajskému súdu na ďalšie konanie, v ktorom bude jeho povinnosťou zaoberať sa aj argumentáciou sťažovateľa súvisiacou s namietanými priet'ahmi v konaní o jeho väzbe a opätovne rozhodnúť o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu mestského súdu. Vzhľadom na povahu a účel rozhodovania o väzbe bude krajský súd prirodzene musieť brať zreteľ aj na prípadnú zmenu skutočností relevantných pre jeho rozhodnutie, ku ktorej mohlo dôjsť v období po vydaní napadnutého rozhodnutia, ktoré bolo ústavným súdom zrušené, a vychádzať zo stavu aktuálneho ku dňu jeho opätovného rozhodovania. Krajský súd sa teda neobmedzí na prieskum predmetného uznesenia okresného súdu v spätnej chronológii zodpovedajúcej času jeho vydania, ale komplexne preskúma aktuálnosť dôvodov väzby sťažovateľa v momente svojho rozhodovania, vychádzajúc z aktuálneho stavu veci (II. US 428/2020).

63. Na základe uvedených dôvodov ústavný súd nevyhovел návrhu sťažovateľa prepustiť ho z väzby na slobodu rozhodnutím ústavného súdu ani návrhu na vydanie príkazu krajskému súdu v rovnakom zmysle (bod 4 výroku nálezu).

VII. Trovy konania

64. O náhrade trov konania ústavný súd rozhodol podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde a z titulu trov právneho zastúpenia priznal sťažovateľovi 713,96 eur za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2024 – príprava a prevzatie právneho zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti (bod 3 výroku nálezu). Náhradu trov za repliku, ktorú nevyhodnotil ako podanie relevantné pre rozhodnutie, sťažovateľovi nepriznal, rovnako ako mu nemohol priznať zvýšenie náhrady trov o 20 % dane z pridanej hodnoty, pretože právny zástupca sťažovateľa skutočnosť, že je platiteľom tejto dane, nedoložil nijakým dokladom, čím ju ústavný súd nemohol mať za preukázanú. Zároveň v tejto súvislosti dáva do pozornosti, že § 73 zákona o ústavnom súde svojou štruktúrou (vzťah odseku 1 a 3) právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom nestavia do nárokovateľnej polohy (III. ÚS 209/2020, I. ÚS 238/2021).

65. Pri vyčíslení náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Hodnota úkonu predstavuje 343,25 eur a režijný paušál 13,73 eur.

66. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. júna 2024

Miloš Mad'ar
predseda senátu